

institution ved Sø- og Handelsretten i sine Hovedtræk adskiller sig fra den Ordning af samme Institution, som ellers finder Sted her i Landet, tror jeg at kunne sige dette med korte Ord saaledes, at man ved Sø- og Handelsretten har fastholdt den tvungne Forligsprøve, men at man ikke har fastholdt det tvungne personlige Møde. Man har overladt det til den vedkommende Part selv at afgjøre, om han vilde møde personlig til Forligsprøve eller ikke, og i det Tilfælde, han ikke vil møde personlig, har man overladt til ham at sende som sin Befuldmægtigede hvilken Mand, han vil, hvad enten denne Mand er en Røgmand eller en Sagsfører. Fremdeles har man ikke for Sø- og Handelsretten fastholdt, hvad der ellers gjælder i den ordinære Proces, nemlig at Forligsprøven skal være til Ende, forinden man kan paastævne Sagen; men man har indrømmet, at Sagen kan paastævnes uden at opholdes efter, om Forligsprøven er til Ende. Naar man nu spørger, hvorvidt denne Ordning har bestaaet sin Prøve i de Aar, i hvilke den har virket, kan jeg kun tale efter min personlige Erfaring, og efter hvad der personlig er kommet til min Kundskab. Det er imidlertid ikke kommet mig for Dre, at der fra nogen af de Mænd, som have procederet for Sø- og Handelsretten, eller som have benyttet dens Forligsinstitution, eller fra nogen af den Klasse Mænd, hvis Sager efter deres Natur og Forhold henhøre under Sø- og Handelsretten, saa lidt som fra de Sagsførere, som have ført Sager der eller have været beffjægtigede ved Forligsprøven der, er fremkommen den mindste Klage over Forligsinstitutionen, saaledes som den er ordnet der. Dette har jeg, som sagt, ikke hørt, og det er mig heller ikke bekendt, at Andre have hørt det. Jeg tror deraf at kunne slutte, at denne Ordning af Forligsinstitutionen for Sø- og Handelsretten derefter maa siges at have bestaaet sin Prøve, og at det maa kunne siges, at man ved denne Ordning er gaaet i den rigtige Retning. Jeg har hørt, det er blevet sagt, at Sagerne for Sø- og Handelsretten maaske ere af en saa færegen Bestaaffenhed, at man ikke vil kunne slutte fra dem til andre Sager, og at man maaske heller ikke vil kunne slutte, at den Ordning af Forligsinstitutionen, som er hensigtsmæssig ved Sø- og Handelsretten, ogsaa kan være hensigtsmæssig i andre Tilfælde. Jeg tror ganske vist, at der er en saadan Forskjel paa Sagerne; men naar jeg skal sige, hvori denne Forskjel bestaar, har jeg i det Væsentlige ikke kunnet finde nogen anden end den, at man ofte for Sø- og Handelsretten procederer om langt større Værdier, end der i Reglen procederes om ved de andre Retter, og det forekommer mig, at jo større de Værdier ere, og jo vigtigere de Sager og Interesser ere, om hvilke der procederes, desto vigtigere maa det ogsaa være, at Forligsprøven er ordnet paa den rette Maade. Naar man nu ser hen til, at det som sagt gjennemsnitlig er særdeles vigtige Sager,

der procederes for Sø- og Handelsretten, idet de dreie sig om store Interesser og om store Værdier, og at Forligsinstitutionen der har bestaaet sin Prøve, forekommer det mig, at man ogsaa kan være berettiget til endmere at slutte, at man ved den Ordning, man der har slaaet ind paa, er gaaet den rette Vej. Sø- og Handelsretten er som bekendt den eneste Ret her i Landet, der i første Instants i civile Sager paafjender Retsretter efter en mundtlig Retspleie. Naar man vil se hen til de Erfaringer, der kunne hentes fra Ulandet, har den høitærede Justitsminister i Motiverne til Lovforlaget oplyst, at der i mange Lande i de nyere Tider har dannet sig en stærk Opinion mod den tvungne Forligsmægling — jeg beder lagt Mærke til Ordet „tvungen“, det er ikke den frivillige Forligsmægling, der sigtes til — saaledes at man i Ulandet i Almindelighed i de nyere Proceslove efterhaanden, som man har opnaaet en forbedret Retspleie, er kommen bort fra denne tvungne Forligsmægling. Den høitærede Justitsminister har i Motiverne tilføjet: „Den tvungne Forligsmægling maatte naturligen medføre store Fordele paa Tider og Steder, hvor Retspleien var langsom, kostbar og belemt med Formaliteter, som gjorde Udfaldet usikkert“, men at i samme Grad som Retspleien forbedres, formindstes ogsaa Fordele ved den tvungne Forligsmægling, og den høitærede Minister har endvidere tilføjet: „Det erkendes nu at være et Slags Statsformynderskab, som udøves over ellers myndige Mænd, naar det ikke overlades til dem selv at bedømme, om det bedst stemmer med deres Lærø at forsøge mindelig Afgjørelse eller strax at skide til Sagsanlæg“. Det er ogsaa ganske vist, at man, naar man gaar tilbage til Processhistorien — jeg tænker i dette Øieblik paa en Del af Ulandets Processhistorie — vil finde, at der har været Tider, hvor det var et overordentlig kostbart og voveligt Foretagende for en Part at søge Retten og at anlægge en Proces. Man uddannede Procesmaaden til en overordentlig Bredhed og Vidtløftighed, ikke at tale om den saakaldte artikulare Fremgangsmaade — jeg tror, man paa denne Maade kan oversætte det tydske *das articulaire Verfahren* — hvorefter man opløste den største Del af hele Processens Materie i enkelte, mange Gange i mange Hundrede Spørgsmaal, som Modparten detailleret skulde besvare, hvornæst der fra hans Side kom lige saa mange Spørgsmaal, der igjen detailleret skulde besvares, og saaledes fremdeles, naar Sagen gav Anledning dertil. Jeg siger ikke, at jeg vil tale derom, men i det Hele var Procesmaaden anlagt med en Bredhed og en Bekostelighed, saaledes at mange Gange de lærde Jurister, der optraadte, betragtede en Proces som en Arena, der gav dem Leilighed til at glimre og vise deres Beltalenhed og megen Lærdom, medens Hensynet til Parternes Ret og Sagens Udgang kom til at staa ganske i anden eller tredie